

AGATA WNUKIEWICZ-KOZŁOWSKA

Uniwersytet Wrocławski

Pamięci zmarłych niedawno
Profesora Karola Wolfkego
Dr. Macieja Lisa
Dr. Jacentego Śladkowskiego

KATEDRA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO I EUROPEJSKIEGO (1946–2015)

1. RYS HISTORYCZNY

Historia Katedry Prawa Międzynarodowego w powojennym Uniwersytecie Wrocławskim rozpoczęła się od przybycia z Krakowa z Uniwersytetu Jagiellońskiego profesora Stanisława Huberta (gdzie po wznowieniu działalności przez UJ krótko wykładał prawo narodów), absolwenta i wykładowcy Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, ucznia prof. Ludwika Ehrlicha. Profesor Hubert, jak pisał o tym prof. Jan Kolasa, zgodził się podjąć dzieło: „wzniesienia ze zgliszcz powojennych katedry Prawa Narodów [i] zadziwiająco szybko wznosił ją na poziom najpierwszy w kraju”¹. Profesor Stanisław Hubert zatrudniony był na Uniwersytecie Wrocławskim od dnia 1 stycznia 1946 do dnia 30 września 1975 roku. Swoją służbę na rzecz uczelni rozpoczął od wykładów dotyczących rozwoju społeczności i organizacji międzynarodowej, a dnia 1 września 1952 roku został mianowany kierownikiem Katedry Prawa Narodów, którą to funkcję pełnił do 1 września 1969 roku².

Kolejne reformy strukturalne przeprowadzane na wydziale powodowały, że pierwotnie samodzielne katedry zostały pogrupowane w ramach zespołów katedr. Katedra Prawa Narodów została włączona do Zespołu Katedr Prawno-Ustrojo-

¹ J. Kolasa, *Stanisław Hubert*, [w:] J. Trzynadłowski (red.), *Uczni wrocławscy 2.1974–1994*, Wrocław 1994, s. 89.

² E. Karska, *Stanisław Leon Hubert (1905–1983)*, [w:] L. Lehman, M. Maciejewski (red.), *Pamięci zmarłych Profesorów i Docentów Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego*, Wrocław 2010, s. 93–94.

wych. W 1969 roku katedry przekształcono w instytuty, stąd katedra znalazła się w Instytucie Nauk Prawnoustrojowych. W ramach instytutów utworzono 20 zakładów, w tym Zakład Prawa Międzynarodowego. W 2000 roku ponownie przywrócono katedry, co oznaczało przekształcenie dotychczasowego zakładu w Katedrę Prawa Międzynarodowego i Europejskiego z dostosowaniem nazwy i profilu jednostki do przemian geopolitycznych związanych z powołaniem do życia Traktatem z Maastricht z 1993 roku Unii Europejskiej³.

Profesor Hubert, ze względu na swoje wybitne umiejętności prawnicze oraz towarzyszącą im erudycję, rozległą wiedzę humanistyczną i precyzję w formułowaniu poglądów, postrzegany był jako wybitny znawca prawa międzynarodowego, który w rozwój tej dziedziny nauki wniósł olbrzymi i oryginalny wkład naukowy⁴. Stworzył własną szkołę, dogłębnie i szczegółowo badając wkład polskiej nauki w dziedzinę prawa narodów. Zdolności i wiedzę prof. Huberta podkreślił w swojej książce pt. *Rzecz o nauce prawa międzynarodowego światowej sławy internacjonalista prof. Manfred Lachs, sędzia i prezes Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości*, pisząc, że: „postacią szczególną w galerii polskich uczonych był Stanisław Hubert. Jakkolwiek nam współczesny, bliski był renesansu: jego ogromne odczytanie, znajomość literatury i sztuki były widoczne nie tylko w jego pracach, ale i dla każdego rozmówcy, w tym co mówił i jak mówił [...]. Dowodził codziennie i gdziekolwiek się znalazł, jak bardzo nauka polska stanowiła część kultury ogólnej, a w niektórych jej rozdziałach spełniła rolę wiodącą, pionierską”⁵.

Do najbardziej znaczących publikacji autorstwa profesora Huberta należy zaliczyć monografię wydaną w 1947 roku pt. *Zarys rozwoju nowoczesnej społeczności międzynarodowej* oraz książkę zatytułowaną *Poglądy na prawo narodów w Polsce czasów Oświecenia* z 1960 roku, o której profesor Bohdan Winiarski — sędzia i przewodniczący Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości — wyrażał się w najlepszych słowach jako o „pięknej książce”, która jest: „pisana językiem nie tylko dobrym, ale pięknym, odbijającym głębokie przejęcie się Autora badanym dla myśli polskiej tak doniosłym zagadnieniem. Pracą swą Profesor Hubert zasłużył się wielce nie tylko prawnikom polskim, ale całemu myślącemu ogółowi polskiemu”⁶.

Wyznaczone przez profesora Stanisława Huberta, pierwszego kierownika Katedry Prawa Narodów w powojennej historii Uniwersytetu Wrocławskiego, wysokie standardy i zasady prowadzenia badań naukowych oraz nauczania prawa

³ Informacje zaczerpnięte ze wstępu autorstwa J. Koredczuka do albumu pt. *Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego w fotografiach (1945–2010)*, opracowanego przez L. Lehman, Wrocław 2010, s. 8–11.

⁴ J. Kolasa, *op. cit.*, s. 90.

⁵ M. Lachs, *Rzecz o nauce prawa międzynarodowego*, Warszawa-Wrocław 1986, s. 150–151, cyt. za: E. Karska, *op. cit.*, s. 102–103.

⁶ Czasopismo Prawno-Historyczne XII, 1961, nr 62, cyt. za E. Karska, *op. cit.*, s. 98.

narodów były w kolejnych latach rozwoju katedry przestrzegane i kontynuowane przez uczniów profesora, przede wszystkim profesora Karola Wolfkego, profesora Kazimierza Kocota oraz profesora Jana Kolasę.

Profesor Karol Wolfke, urodzony 4 czerwca 1915 roku w Zurychu, zmarły we Wrocławiu 8 marca 2015 roku, studiował prawo w Warszawie i w Wilnie, uzyskując tytuł magistra prawa w 1946 roku na Uniwersytecie Warszawskim. Ukończył też 4-letnią Wyższą Szkołę Języka Angielskiego. W Uniwersytecie Wrocławskim rozpoczął pracę z dniem 1 września 1946 roku na stanowisku asystenta w Katedrze Prawa Narodów, o czym pisał w swoim życiorysie w ten sposób: „Gdy dowiedziałem się o możliwości pracy naukowej w interesującej mnie dziedzinie prawa międzynarodowego, we wrześniu 1946 roku przeniósłem się do Wrocławia i objąłem stanowisko starszego asystenta [...]”. Do Wrocławia profesora przyciągnęła zatem możliwość rozwijania zainteresowań naukowych, co też przez wszystkie lata pracy na uniwersytecie rzetelnie czynił. Warto dodać, że profesor traktował swój rozwój naukowy bardzo poważnie i z wielką starannością poszerzał horyzonty. W latach 1946–1947 oraz 1949–1952 odbył studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego i uzyskał stopień magistra filozofii w zakresie nauk filozoficznych.

Profesor Karol Wolfke doktoryzował się na podstawie rozprawy *Wielkie i małe państwa w praktyce i nauce prawa narodów (1814–1920)* w maju 1949 roku. Pracę habilitacyjną poświęcił problematyce zwyczaju międzynarodowego. Publikacja ta spotkała się z bardzo pozytywnym odbiorem środowiska naukowego i uzyskała nagrodę w konkursie „Państwa i Prawa” na najlepszą pracę habilitacyjną. Opublikowana została po angielsku pt. *Custom in Present International Law* pierwotnie w 1964 roku w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich, a w roku 1993 w formie drugiego wydania w prestiżowym holenderskim wydawnictwie Martinus Nijhoff i do dzisiaj stanowi klasyczną pozycję naukową we współczesnej nauce prawa międzynarodowego. Potwierdzeniem tego są opinie światowej sławy internacjonalistów — prof. Falka i prof. Rousseau. Wynika z nich, że: „Książka Wolfkego stanowi nieodzowny przewodnik dla każdego podejmującego badania zagadnień podniesionych w [recenzji], lub ogólniej, dla każdego zajmującego się szerszym tematem źródeł prawa międzynarodowego” oraz że praca jest „poważna i oparta na solidnej analizie”⁷.

Profesor Karol Wolfke nie zaniedbywał pracy naukowej do ostatnich chwil życia, uczestnicząc aktywnie w seminariach naukowych katedry i przedstawiając swoje refleksje związane z jego własną pracą nad kolejnym wydaniem książki o zwyczaju międzynarodowym, ale też angażując się w komentowanie prezentacji młodszego pokolenia wrocławskiej szkoły prawa międzynarodowego i wspieranie badań naukowych przez nas prowadzonych.

⁷ Informacje zaczerpnięte z wniosku o nadanie przez Radę Państwa tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego nauk prawnych Karolowi Wolfkemu.

Profesor Kazimierz Kocot był pierwszym asystentem prawa narodów polskiego Uniwersytetu we Wrocławiu⁸. Początki jego naukowej działalności miały miejsce jednak we Lwowie, na Uniwersytecie Jana Kazimierza, gdzie uzyskał stopnie magistra prawa oraz magistra nauk dyplomatycznych. Zainteresowanie prawem międzynarodowym profesor ujawnił już w czasie studiów, uczęszczając na seminarium z tego przedmiotu prowadzone przez profesora Ludwika Ehrlicha, a następnie w formie wolontariatu, a później etatu, wykonując pracę asystenta w Katedrze Prawa Narodów Uniwersytetu Lwowskiego⁹.

Zainteresowania naukowe profesora Kocota koncentrowały się głównie na problematyce źródeł prawa międzynarodowego, prawa organizacji międzynarodowych i prawie dyplomatycznym. Do najważniejszych publikacji tego autora należy zaliczyć: *Zagadnienia źródeł prawa międzynarodowego a walka o pokój* wydane w 1953 roku, *Sposoby interpretacji Karty Narodów Zjednoczonych* z 1957 roku oraz *Organizacje międzynarodowe. Systematyczny zarys zagadnień prawa międzynarodowego* z 1971 roku.

Profesor Kazimierz Kocot swobodnie posługiwał się językami obcymi — nowożytnymi: angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim oraz starożytnymi: łaciną i greką, co istotnie pomagało mu w prowadzeniu badań naukowych nad prawem międzynarodowym¹⁰.

Wspólnym przedsięwzięciem profesorów Karola Wolfkego i Kazimierza Kocota było opracowanie *Wyboru dokumentów do nauki prawa międzynarodowego*. Pierwsze wydanie tego zbioru ukazało się w 1969 roku, a ostatnie, czwarte, w 1978 roku i do dzisiaj dobrze sprawdza się jako pomoc dydaktyczna. W prestiżowym periodyku „American Journal of International Law” książka ta została zrecenzowana jako „zbiór [który] stanowi bardzo użyteczne narzędzie robocze i przedstawia się bardzo korzystnie w porównaniu z innymi podobnymi przedsięwzięciami”¹¹.

Po przejściu na emeryturę profesora Huberta kierownictwo zakładu (i późniejszej katedry) powierzono panu profesorowi Janowi Kolasie, który pełnił tę funkcję od 1968 roku do momentu przejścia na emeryturę. Profesor Kolasza kontynuował dzieło swojego mistrza, prowadząc badania naukowe i wychowując kolejne pokolenia w duchu rzetelności i ambicji nieodstawiania od najznamienitszych internacjonalistów oraz szkół prawa międzynarodowego.

Uniwersytecka kariera profesora Jana Kolasę rozpoczęła się od studiów prawniczych na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego, ukończonych

⁸ E. Karska, *Kazimierz Witold Kocot (1915–1978)*, [w:] L. Lehman, M. Maciejewski (red.), *Pamięci zmarłych Profesorów i Docentów Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego...*, s. 145.

⁹ K. Wolfke, *Kazimierz Kocot*, [w:] J. Trzynałowski (red.), *Uczni wrocławscy...*, s. 83.

¹⁰ E. Karska, *op. cit.* s. 148.

¹¹ Informacje zaczerpnięte z wniosku o nadanie przez Radę Państwa tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego nauk prawnych Karolowi Wolfkemu.

uzyskaniem tytułu magistra prawa w 1950 roku. W latach 1957–1959, będąc stypendystą Uniwersytetu Princeton w USA i Fundacji Forda, profesor odbył studia specjalistyczne z zakresu prawa i stosunków międzynarodowych na Wydziale Nauk Politycznych tegoż uniwersytetu, uzyskując w 1959 roku dyplom Master of Arts, a w roku 1960 doktorat z filozofii na podstawie rozprawy pt. *International Intellectual Cooperation*. Książka ta spotkała się z bardzo pozytywną oceną środowiska prawniczego. H.H. Krill de Capello, dyrektor oddziału europejskiego UNESCO, ocenił ją jako „excellent Polish study”. Ta sama opinia została powtórzona w najpoważniejszym czasopiśmie poświęconym organizacjom międzynarodowym — *International Organization* (nr 1/1970, s. 1)¹². Równocześnie z uzyskaniem doktoratu na amerykańskiej uczelni, na podstawie dysertacji pt. *Prawo narodów w szkołach polskich wieku Oświecenia* profesor Kolasa uzyskał stopień naukowy doktora na Uniwersytecie Wrocławskim. Habilitował się w roku 1965 jako autor rozprawy pt. *Regulamin Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych*.

Profesor Kolasa przed zatrudnieniem w Katedrze Prawa Narodów w latach 1950–1956 pracował naukowo w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Sentyment do tej szacowanej instytucji skłonił go zapewne do późniejszego wstąpienia w szeregi jej Rady Kuratorów.

O dorobku naukowym profesora Jana Kolasy w samych superlatywach wypowiedział się profesor Stanisław Nahlik, znawca prawa międzynarodowego, a w szczególności prawa traktatów. Podsumowując jego dokonania naukowe, stwierdził: „Wszystkie prace profesora Kolasy posiadają pewne wspólne cechy, do jakich można moim zdaniem zaliczyć przede wszystkim: świeżość i oryginalność spojrzenia, sumiennność warsztatową, przejrzystość kompozycji, precyzję prawniczą, piękno polszczyzny. Nie zawsze to u nas spotykana kombinacja zalet, taka zaś właśnie dopiero tworzy naukowca wysokiej klasy. Dlatego nie zawaham się raz jeszcze podkreślić, że profesora Kolasę należy zaliczyć do ścisłej czołówki internacjonalistów polskich”¹³.

Profesor Jan Kolasa, mimo emerytury, wciąż bardzo aktywnie uczestniczy w życiu naukowym katedry, między innymi kierując grantami naukowymi, których wykonawcami są członkowie naszego zespołu (najnowszy realizowany projekt dotyczy badań nad istotą źródeł prawa międzynarodowego), zaszczycając nasze posiedzenia naukowe swoją obecnością i dzieląc się z nami swoją wiedzą i doświadczeniem. Jest też obecny na większości konferencji czy seminariów organizowanych przez katedrę, a zawsze czynnym uczestnikiem zjazdów katedr, podczas których zawstydzą nas swoją kondycją i zachwyca erudycją.

¹² Informacja zaczerpnięta z autoreferatu profesora Jana Kolasy z dnia 3 lutego 1981 roku.

¹³ Cytat zaczerpnięty z oceny dorobku profesora nadzwyczajnego dra. hab. Jana Kolasy w związku z wnioskiem o nadanie mu tytułu profesora zwyczajnego z grudnia 1980 roku.

Profesor Jan Kolasa, odchodząc na emeryturę, kierownictwo katedry przekazał profesorowi Krzysztofowi Wójtowiczowi, który funkcję tę pełni do dzisiaj. Akces profesora Wójtowicza do Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego wniósł powiew interdyscyplinarności do prowadzonych w niej badań, tym bardziej że problematyka prawa międzynarodowego, europejskiego, konstytucyjnego i praw człowieka bardzo ściśle z sobą koresponduje.

Profesor Krzysztof Wójtowicz odbył studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1965–1969, a następnie został zatrudniony w Zakładzie Prawa Konstytucyjnego tej uczelni. W początkowym okresie swojej drogi naukowej profesor Wójtowicz badał prawo konstytucyjne, zwłaszcza państw obcych. Efektem tych poszukiwań była dysertacja doktorska pt. *Partia w mechanizmie władzy państw Afryki Wschodniej*, opublikowana w 1980 roku. Pogłębiając swoje zainteresowania naukowe, w kolejnych latach profesor Wójtowicz skupiał się na konstytucyjnych zasadach sprawowania wymiaru sprawiedliwości oraz kontroli konstytucyjności prawa. Badał również konstytucyjny wymiar przemian ustrojowych Polski lat dziewięćdziesiątych, co zaowocowało między innymi opracowaniem studium *Poland* zamieszczonym jako rozdział w publikacji *Encyclopedia of World Constitutions*, wydanej w Nowym Jorku w 2007 roku.

Innym jeszcze nurtem badań profesora było prawo konstytucyjne Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Ten kierunek badawczy został pogłębiony i rozwinięty w monografii *Uprawnienia nadzwyczajne Prezydenta Stanów Zjednoczonych*, wydanej w 1995 roku i stanowiącej podstawę przewodu habilitacyjnego.

W latach 1975–1976 profesor Wójtowicz odbył studia specjalistyczne w zakresie prawa Wspólnot Europejskich w Centre Européen Universitaire w Nancy we Francji. Perspektywa przystąpienia do Unii Europejskiej oraz merytoryczne przygotowanie w zakresie prawa europejskiego skłoniły profesora do podjęcia bardziej szczegółowych i intensywnych badań nad prawnymi aspektami integracji europejskiej. Znajomość prawa Wspólnot Europejskich wraz z gruntowną wiedzą z zakresu prawa konstytucyjnego oraz komparatystyki prawniczej stały się podstawą do przejścia profesora z Katedry Prawa Konstytucyjnego do Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego.

Kompetencje naukowe, wiedza i umiejętności profesora Wójtowicza zostały wysoko ocenione przez recenzentów w postępowaniu kwalifikacyjnym do tytułu profesora. Uznane autorytety z dziedziny prawa konstytucyjnego i europejskiego potwierdziły mocną i wyróżniającą się pozycję profesora w środowisku konstytucjonalistów i europeistów polskich. Profesor Lech Garlicki, sędzieja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, napisał, że profesor Wójtowicz jest: „cenionym i uznanym znawcą prawa konstytucyjnego, a gdy chodzi o powiązanie prawa konstytucyjnego i prawa europejskiego, chyba najwybitniejszym specjalistą w naszym kraju”. Zgodnie z opinią profesora Janusza Trzcńskiego, sędziego i prezesa Trybunału Konstytucyjnego: „Osiągnięcia w tej dziedzinie [prawa eu-

ropejskiego] dały prof. Wójtowiczowi uznanie także w środowisku europejskich znawców prawa unijnego”. Zdaniem zaś prof. Stanisława Biernata, wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego, walory pisarstwa Krzysztofa Wójtowicza i uznanie dla jego pozycji naukowej: „zapewniają mu respekt w środowisku prawników zajmujących się prawem konstytucyjnym i europejskim”¹⁴.

Nie sposób równie szczegółowo charakteryzować dorobku każdego z członków Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego, których na dzień 1 października 2015 roku jednostka ta liczy 13, w tym: profesora zwyczajnego — prof. Krzysztofa Wójtowicza, trzech profesorów nadzwyczajnych: prof. Dagmarę Kornobis-Romanowską, prof. Artura Kozłowskiego, prof. Barbarę Mielnik, sześćoro adiunktów: dr Justynę Bazylińską-Nagler, dr hab. Aleksandra Cieślińskiego, dr Agnieszkę Frąckowiak-Adamską, dr Adrianę Kalicką-Mikołajczyk, dr. hab. Bartłomieja Krzana, dr Agatę Wnukiewicz-Kozłowską, starszego wykładowcę dr. Wojciecha Kilarskiego oraz dwóch asystentów: asystenta dr. Jakuba Kociubińskiego i dr. Michała Sępnia. Dlatego też ich wkład w rozwój nauki i katedry zaprezentowany zostanie przez pryzmat osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych jednostki jako całości.

Kilka oddzielnych zdań poświęconych będzie jedynie naszym zmarłym kolegom — doktorom Maciejowi Lisowi i Jacentemu Śladkowskiemu.

Dr Maciej Lis urodził się we Wrocławiu 16 listopada 1950 roku, a zmarł 19 kwietnia 2015 roku. Studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego ukończył w roku 1973. Wtedy też został zatrudniony w Katedrze Prawa Międzynarodowego, początkowo jako asystent, a po obronie dysertacji doktorskiej pt. *Umowy resortowe w praktyce traktatowej PRL* — jako adiunkt. Wykładał zarówno prawo międzynarodowe, jak i prawo Unii Europejskiej. Cieszył się ogromną sympatią i szacunkiem studentów, dla których stanowił autorytet nie tylko naukowy, ale, przede wszystkim, moralny. Wielką jego zaletą jako dydaktyka była umiejętność mówienia o rzeczach trudnych i skomplikowanych w sposób prosty i zrozumiały.

Dał się poznać jako człowiek wielkiego serca, otwarty na ludzkie problemy i zaangażowany w pomoc drugiemu człowiekowi. Te cechy predysponowały go do pełnienia szaczonej, ale i mozolnej funkcji Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich we Wrocławiu, którą to pracę wykonywał równocześnie z uczelnianą przez ostatnich 10 lat życia.

Dzięki bardzo dobrej znajomości języka niemieckiego i łatwości nawiązywania kontaktów przyczynił się do rozwoju międzynarodowych relacji katedry z innymi ośrodkami naukowymi, szczególnie z Uniwersytetem w Bochum. W pracy naukowej otwartość i sprawność towarzyska stanowi istotny element wymiany

¹⁴ Cytaty zaczerpnięte z oceny dorobku profesora nadzwyczajnego dr. hab. Krzysztofa Wójtowicza w związku z wnioskiem o nadanie mu tytułu profesora.

myśli i poglądów, co z kolei służy rozwojowi nowych idei czy ugruntowywaniu znanych stanowisk doktryny.

Gruntownie wykształcony muzycznie, pan doktor Lis wnosił w życie katedry serdeczność i otwartość, łagodząc obyczaję piękną grą na fortepianie i ciepłym tenorowym głosem.

Dr Jacenty Śladkowski urodził się w Płocku 6 marca 1943 roku, a zmarł 5 listopada 2013 roku. Ukończywszy studia prawnicze na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego, w roku 1966 został zatrudniony w Katedrze Prawa Międzynarodowego na stanowisku asystenta. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora na podstawie rozprawy pt. *Pomoc i współpraca techniczna w systemie Narodów Zjednoczonych* awansował na stanowisko adiunkta, na którym pracował do emerytury w 2008 roku.

Dr Jacenty Śladkowski słynął z interesujących wykładów, prowadzonych wartką narracją i przetykanych niezliczonymi przykładami z praktyki, które przyciągały zawsze szerokie grono studentów. Kultura osobista, elokwencja, rozległa wiedza nieograniczająca się wyłącznie do dziedzin, którymi zajmował się zawodowo, oczytanie i jasność oraz trafność przekazu inspirowała nas zawsze do poszerzania własnych horyzontów i rozwijania zainteresowań. Wszystkie te zalety, połączone z ogromną wrażliwością naszego kolegi i jego osławioną życzliwością, sprawiają, że pozostanie on zawsze w naszej pamięci jako serdeczny i bezinteresowny człowiek.

2. DZIAŁALNOŚĆ KATEDRY

2.1. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Zapoczątkowane przez twórców Katedry Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego chlubne tradycje naukowe kontynuowane są z pietyzmem i dbałością o wysoki poziom wrocławskiej szkoły prawa międzynarodowego, której indywidualnie założycielami są profesorowie Stanisław Hubert, Karol Wolfke, Kazimierz Kocot i Jan Kolasa, a instytucjonalnie Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie z jego wybitnym przedstawicielem profesorem Ludwikiem Ehrlichem na czele. Symbolicznie ciągłość między dorobkiem szkoły lwowskiej i szkoły wrocławskiej realizowana jest przez projekt naukowo-dydaktyczny rewitalizacji klasycznego podręcznika prawa narodów autorstwa prof. Ehrlicha (ostatnie wydanie z roku 1958), na który zgodę spadkobierców otrzymali prof. Artur Kozłowski i dr Agata Wnukiewicz-Kozłowska.

Zainteresowania naukowe pracowników katedry koncentrują się wokół problematyki źródeł prawa międzynarodowego, prawa organizacji międzynarodowych,

w szczególności Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rady Europy oraz Unii Europejskiej, odpowiedzialności międzynarodowej, sądownictwa międzynarodowego, międzynarodowej ochrony praw człowieka, prawa materialnego Unii Europejskiej, zasad prawa międzynarodowego i europejskiego, relacji zewnętrznych UE, relacji między prawem krajowym a prawem międzynarodowym, konstytucyjnych aspektów integracji europejskiej, międzynarodowego prawa karnego, międzynarodowego prawa biomedycznego. Prace autorstwa profesorów Stanisława Huberta, Karola Wolfkego, Kazimierza Kocota, Jana Kolasy i Krzysztofa Wójtowicza stanowią istotny wkład zarówno do międzynarodowej, jak i polskiej nauki prawa międzynarodowego. Do najczęściej cytowanych należą monografie profesora Huberta: *Prawo narodów, część I: Ewolucja i część II: Zasady ogólne*, Wrocław 1949, oraz *Poglądy na prawo narodów w Polsce czasów Oświecenia*, Wrocław 1960. W dorobku profesora Karola Wolfkego poczesne miejsce zajmuje monografia *Custom in present international law*, Wrocław 1964 i drugie wydanie Haga 1993, opracowanie *Great and small powers in international law from 1814 to 1920*, Wrocław 1961, oraz *Rozwój i kodyfikacja prawa międzynarodowego: wybrane zagadnienia z praktyki ONZ*, Wrocław 1972. Profesor Kocot znany jest z takich publikacji, jak: *Sposoby interpretacji Karty Narodów Zjednoczonych*, wydanej w 1958 roku, *Nauka prawa narodów w Ateneum gdańskim (1580–1793)* z roku 1966, *Organizacje międzynarodowe. Systematyczny zarys zagadnień prawa międzynarodowego*. Z dorobku profesora Jana Kolasy najczęściej przywoływane są *Rules of Procedure of the United Nations General Assembly — a Legal Study* z 1967 roku, *A League of Minds: The International Intellectual Cooperation Organization of the League of Nations* wydana w Princeton w 1960 roku. Profesor Krzysztof Wójtowicz, poza opublikowanymi doktoratem i habilitacją, znany jest jako autor następujących pozycji: *Sądy konstytucyjne wobec prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2012, *Otwarcie Konstytucji RP na prawo międzynarodowe i procesy integracyjne*, [w:] *Podstawowe problemy stosowania Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Raport końcowy z badań*, Warszawa 2006, współautor rozdziału *Poland. Constitutional Law*, [w:] *International Encyclopaedia of Laws*, red. R. Blanpain, Kluwer Law International 2002.

Zespół katedry opracował też pewne zagadnienia wspólnie. Rok po ustanowieniu Unii Europejskiej Traktatem z Maastricht z 1993 roku ukazało się pierwsze na polskim rynku dwutomowe opracowanie prawnicze dotyczące Wspólnot Europejskich pod redakcją prof. Jana Kolasy pt. *Wspólnoty Europejskie. Wybrane problemy prawne*, część I i część II, będące owocem wspólnie prowadzonych badań. W publikacji tej wzięli również udział prof. Józef Frąckowiak oraz prof. Leon Kieres, co podkreśla interdyscyplinarność prowadzonych w katedrze badań.

Inną inicjatywą angażującą przedstawicieli kilku dyscyplin prawa była też publikacja autorstwa prof. Włodzimierza Gromskiego, prof. Jana Kolasy, prof. Artura Kozłowskiego i prof. Krzysztofa Wójtowicza, wieńcząca grant naukowy, pt. *Europejskie i polskie prawo telekomunikacyjne* wydana w roku 2004.

Efektom grantu naukowego, którego kierownikiem był pan profesor Jan Kolasa, a wykonawcami pracownicy katedry, jest też publikacja z 2009 roku pt. *Współczesne sądownictwo międzynarodowe*, t. 1. *Zagadnienia instytucjonalne*, uzupełniona rok później drugim tomem pt. *Współczesne sądownictwo międzynarodowe*; t. 2. *Wybrane zagadnienia*. Monografie te w założeniu autorów mają: „pozwolić Czytelnikowi uchwycić specyfikę sądownictwa międzynarodowego, jego charakterystyczne cechy i sposób funkcjonowania”¹⁵.

Stałe dążenie do podnoszenia kwalifikacji i rozwoju naukowego pracowników katedry potwierdzają też prestiżowe nagrody uzyskane za publikacje naukowe. Miesięcznik „Państwo i Prawo” uhonorował pracę habilitacyjną profesora Karola Wolfkego, a sukces ten w młodszym pokoleniu powtórzyli: prof. Artur Kozłowski, otrzymując wyróżnienie za pracę habilitacyjną pt. *Estoppel jako zasada ogólna prawa międzynarodowego* w roku 2011, oraz dr hab. Bartłomiej Krzan w roku 2009 za doktorat pt. *Kompetencje Rady Bezpieczeństwa ONZ w międzynarodowym sądownictwie karnym*. Podobnie kontynuowana jest chlubna tradycja związana z nagrodą imienia prof. Manfreda Lachsa. Ten zaszczytny laur przypadł panu profesorowi Janowi Kolasie w roku 1997 za książkę pt. *Disarmament and Arms Control Agreements* oraz dwukrotnie profesorowi Arturowi Kozłowskiemu za doktorat pt. *Interpretacja traktatu międzynarodowego w świetle jego kontekstu* w roku 2005 i za habilitację w roku 2011, a także dr. hab. Aleksandrowi Cieślińskiemu za dysertację doktorską pt. *Umowa stowarzyszeniowa w systemie prawa Wspólnot Europejskich* w 2001 roku. Profesor Kolasa uhonorowany był też Nagrodą Ministra Szkolnictwa Wyższego za pracę pt. *Rules of Procedure of the United Nations General Assembly — a Legal Analysis* w roku 1963. Nagrodę Towarzystwa Niemiecko-Polskiego UWr im. Leopoldina w 2007 roku za pracę habilitacyjną *Sąd krajowy w prawie wspólnotowym* otrzymała profesor Dagmara Kornobis-Romanowska.

Pracownicy Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego aktywni są na forum międzynarodowym. Swoje zainteresowania rozwijają między innymi uczestnicząc w grantach naukowych we współpracy z liczącymi się ośrodkami naukowymi. Dr Agnieszka Frąckowiak-Adamska w roku 2012 współpracowała jako ekspert w studium badawczym wykonanym na zamówienie Parlamentu Europejskiego przez Instytut Assera w Hadze pt. *A European Framework for Private International Law: Current Gaps and Future Perspectives*. Dr Agata Wnukiewicz-Kozłowska była członkiem interdyscyplinarnego prawniczo-medycznego zespołu badawczego profesora Cosima Mazzoniego z Uniwersytetu w Sienie, którego zwieńczeniem była publikacja pt. *Per uno statuto del corpo* wydana w wydawnictwie Giuffrè w Mediolanie w 2008 roku.

¹⁵ Ze wstępu profesora Jana Kolasy do: J. Kolasa (red.), *Współczesne sądownictwo międzynarodowe*, t. II. *Wybrane zagadnienia*, Wrocław 2010, s. 7.

Chlubną tradycją i równocześnie koniecznością badawczą są stypendia naukowe, które od zarania katedry uzyskują jej pracownicy. Nie jest nawet możliwe szczególne wymienienie wszystkich ośrodków, w których swoje kwalifikacje podnosili członkowie zespołu katedry. Dość zauważyć, że są wśród nich czołowe europejskie i amerykańskie uniwersytety, sądy międzynarodowe, główne instytucje ONZ, Rady Europy oraz Unii Europejskiej.

Pracownicy katedry uczestniczą też czynnie w konferencjach międzynarodowych, których również nie sposób wymienić szczegółowo i wyczerpująco.

Wykłady w zagranicznych uniwersytetach jako *visiting professors* głosili profesor Krzysztof Wójtowicz na następujących uczelniach: Macquarie University, Sydney (2010), Australia, Université de Nice, Francja (2009), Université Paris Dauphine, Francja (2008), University of California, Santa Barbara, USA (2007), Université René Descartes Paris V, Francja (2000), Université du Maine, Francja (1999), Université de Poitiers, Francja (1998); dr Justyna Bazylińska na Uniwersytecie w Sewilli (12–29.09.2014) w ramach *Programa de Doctorado en Derecho*; dr hab. Bartłomiej Krzan — na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Ratyzbonie w 2013 roku; profesor Dagmara Kornobis-Romanowska na Uniwersytecie Sophia-Antipolis w Nicei (Francja) w 2013 roku, dr Agata Wnukiewicz-Kozłowska na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Sienie w 2003 roku.

Znaczącym osiągnięciem katedry były wystąpienia aż trójki osób wywodzących się z jej grona w roli sprawozdawców krajowych na konferencjach Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Europejskiego (International Federation for European Law, FIDE). Jako pierwsza funkcję sprawozdawcy pełniła profesor Dagmara Kornobis-Romanowska, czego ślad pozostał w formie publikacji *The Role of National Parliaments in the European Union*, [w:] G.C. Rodriguez Iglesias, L. Ortiz Blanco (red.), *The Role of National Parliaments in the European Union*, Proceedings of the FIDE XXIV Congress, Madrid 2010, vol. 1, *Servicio de publicaciones de la Facultad de derecho Universidad Complutense*, s. 359–379. Kolejnym sprawozdawcą krajowym była dr Agnieszka Frąckowiak-Adamska na konferencji FIDE w 2012 roku dla tematu: *The Area of Freedom, Security and Justice and the Information Society*, opublikowanego w: *The Reports of the XXV FIDE Congress*, Tallinn 2012. Profesor Dariusz Adamski (obecnie pracownik Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej, który doktoryzował się w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego) reprezentował Polskę na XXVI Kongresie FIDE, co znalazło odzwierciedlenie w publikacji *The Economic and Monetary Union: Constitutional and Institutional Aspects of the Economic Governance within the EU* (proceedings of the XXVI FIDE Congress, vol. 1), DJOF Publishing, s. 487–500.

Nie sposób zapomnieć, że wrocławska katedra wykształciła bądź ukształtowała znanych w Polsce i za granicą internacjonalistów. Promotorem prac doktorskich późniejszych profesorów prawa międzynarodowego był pan profesor Stanisław Hubert. Spod jego skrzydeł wyszła pani profesor Renata Sonnenfeld-

-Tomporek, która następnie pracowała naukowo w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych i wykładała na Uniwersytecie Łódzkim, gdzie kierowała Katedrą Prawa Międzynarodowego, pani profesor Genowefa Grabowska, która od 1971 roku pozostaje zawodowo związana z Uniwersytetem Śląskim, gdzie do roku 2014 kierowała Katedrą Prawa Międzynarodowego i Europejskiego oraz pełniła w latach 1993–1999 funkcję dziekana Wydziału Prawa i Administracji, a ponadto reprezentowała Polskę w Parlamencie Europejskim na prestiżowym stanowisku kwestora parlamentu.

Wychowankowie pana profesora Kolasy stanowią trzon dzisiejszej katedry. Ten znakomity naukowiec i dydaktyk wypromował profesor Barbarę Mielnik, dr. hab. Aleksandra Cieślińskiego, dr. Wojciecha Kilarskiego, prof. Dagmarę Kornobis-Romanowską, dr. hab. Bartłomieja Krzana, prof. Artura Kozłowskiego, dr. Agatę Wnukiewicz-Kozłowską oraz dr. Ewę Galewską, która zatrudniona jest obecnie w wydziałowym Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej.

Pan profesor Krzysztof Wójtowicz przyczynił się do naukowego ukształtowania najmłodszego pokolenia pracowników katedry: dr. Justyny Bazylińskiej-Nagler, dr. Agnieszki Frąckowiak-Adamskiej, dr. Jakuba Kociubińskiego. Był też promotorem doktoratu profesora Roberta Grzeszczaka, pracownika naukowego Katedry Prawa Europejskiego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Warszawskiego, profesora Elżbiety Karskiej — obecnie kierownika Katedry Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, profesora Tomasza Tadeusza Koncewicz — obecnie kierownika Katedry Prawa Europejskiego i Komparatystyki Prawniczej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego oraz dr. hab. Michała Rynkowskiego, który pracuje w Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury w Brukseli. Sprawował również opiekę naukową nad doktoratem profesora Dariusza Adamskiego, obecnie pracownika Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej.

Dobłą tradycją katedry jest organizacja zjazdów katedr prawa międzynarodowego i europejskiego, którą zainicjowaliśmy i kontynuujemy od roku 2002, przy ogromnym zaangażowaniu całego zespołu z prof. Barbarą Mielnik i dr. Agatą Wnukiewicz-Kozłowską na czele. To forum wymiany poglądów naukowych oraz integracji internacjonalistów i europeistów polskich cieszy się poważaniem i zainteresowaniem środowiska. Jest przejawem aktywności naukowo-organizacyjnej katedry.

Pierwszy zjazd odbył się w dniach 15–18 maja 2002 roku w Karpaczu i poświęcony był relacjom prawa międzynarodowego i europejskiego, drugi — 13–15 maja 2004 roku w Opolnicy i dotyczył statusu prawnego obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Kolejne tego typu wydarzenie odbyło się ponownie w Karpaczu 10–12 maja 2006 roku i skoncentrowane było na problemie rozwoju

prawa międzynarodowego w kontekście jego jedności i/lub fragmentacji. Następna edycja zjazdu katedr odbyła się 22–24 października 2008 roku we Wrocławiu i poświęcona była kwestii odpowiedzialności międzynarodowej jako elementu międzynarodowego porządku prawnego. W roku 2010 w dniach 12–14 maja spotkaliśmy się z kolegami z całej Polski w pięknym Zamku Książ k. Wałbrzycha, dyskutując nad problemem aksjologii współczesnego prawa międzynarodowego. W 2012 roku zaś w dniach 25–27 kwietnia odwiedziliśmy górską miejscowość Stronie Śląskie, skupiając się na problematyce podmiotowości w prawie międzynarodowym.

Dorobek naukowy wszystkich tych konferencji w postaci artykułów uwzględniających poglądy referentów oraz osób biorących udział w dyskusji znalazł odzwierciedlenie w publikacjach książkowych, które wydawane są przez Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego w serii *Ius inter Gentes*, której redaktorami są profesorowie Jan Kolasa i Artur Kozłowski.

Pilnując cykliczności zjazdów i dbając o wysokim poziom konferencji oraz dobrą atmosferę tych spotkań, doczekaliśmy się nie tylko życzliwych ustnych opinii, ale nawet ciepłych słów w jednej ze wspomnianych publikacji. Profesor Jerzy Menkes, kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego i Organizacji Międzynarodowych SGH, w księdze opublikowanej po zjeździe katedr w Stroniu napisał: „Wzięła w niej [konferencji] udział stosunkowo liczna grupa specjalistów prawa międzynarodowego zatrudnionych na wydziałach prawa, przedstawione referaty i dyskusja zapowiadają wartościową publikację. Osiągnięcie takiego stanu rzeczy nie jest ani oczywiste, ani łatwe. Do wyzwań, z którymi zmagają się organizatorzy konferencji, należą czynniki *quasi*-obiektywne, wśród nich między innymi cykliczność (wręcz instytucjonalizacja) »wrocławskich konferencji« w korelacji z dążeniem do wybrania za przedmiot materii o ważącym potencjale naukowym. Trudno — doceniając wagę wkładu środowiska Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Uniwersytetu Wrocławskiego dla polskiej nauki prawa międzynarodowego — nie mieć świadomości, że ten sukces obok pracy i autorytetu akademickiego »ludzi katedry« wymaga w tym przypadku pozytywnej reakcji adresatów zaproszenia [...]”¹⁶.

Gośćmi konferencji organizowanych w katedrze, głównie staraniem dr Agnieszki Frąckowiak-Adamskiej, byli też kilkakrotnie rzecznicy generalni Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W dniach 10–11 listopada 2008 roku uczestnikami konferencji międzynarodowej „L’Espace judiciaire européen / Europejska przestrzeń sądowa” byli rzecznik generalny Ives Bot i były sędzia TSUE David Edward. W dniu 30 listopada 2012 roku zaszczycili nas jako goście konferencji międzynarodowej nt.: *New Perspectives on EU Constitutional Pluralism and Citizenship* rzecznicy generalni Poiares Maduro i Eleanor Sharpston. W dniu 17 kwietnia 2015

¹⁶ J. Menkes, *Podmiotowość pozarządowej organizacji międzynarodowej*, [w:] B. Mielnik, A. Wnukiewicz-Kozłowska (red.), *Podmiotowość w prawie międzynarodowym*, Wrocław 2013, s. 244.

roku uczestnikiem seminarium naukowego „Recent CJEU case law on cross-border litigation — Brussels I and beyond” była rzecznik generalna Juliane Kokott. Tego samego dnia w seminarium na temat stosowania unijnych aktów prawa międzynarodowego prywatnego w Polsce uczestniczył rzecznik generalny Maciej Szpunar.

W ramach współpracy z Urzędem Miejskim Wrocławia, który współfinansuje wizyty wybitnych naukowców, odbyło się też w katedrze w kwietniu 2011 roku seminarium naukowe poświęcone zbiegowi jurysdykcji sądów i trybunałów międzynarodowych, którego gościem honorowym był profesor James Crawford z Cambridge University, sędzieja Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Wydarzenie to zaszczytli też prof. Pavel Sturma, członek Komisji Prawa Międzynarodowego, oraz prof. Michael Geistlinger, sędzieja Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu. Pokłosiem tego wydarzenia jest anglojęzyczna publikacja naukowa *Jurisdictional Competition of International Courts and Tribunals* wydana w serii *Ius inter Gentes* w roku 2012 pod redakcją dr. hab. Bartłomieja Krzana.

2.2. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

Dydaktyka stanowi istotną część zaangażowania pracowników katedry. Wśród prowadzonych w jednostce przedmiotów w formie wykładów, ćwiczeń, seminariów, konwersatoriów można wymienić następujące: prawo międzynarodowe publiczne, prawo Unii Europejskiej, system ochrony prawnej w Unii Europejskiej, podstawy prawa międzynarodowego, podstawy prawa międzynarodowego i europejskiego, rozstrzyganie sporów międzynarodowych, polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, obywatel i cudzoziemiec w prawie międzynarodowym i prawie UE, prawo lotnicze, uznawanie orzeczeń w sprawach cywilnych w UE, prawo medyczne, prawo i etyka w medycynie, prawo medyczne w kazuśach, bioetyka. Ponadto katedra oferuje szeroki wachlarz przedmiotów prowadzonych w języku angielskim dla studentów administracji o specjalności *Administration in International Organisations* (AIO), studentów studiów licencjackich LL.B *International and European Law*, studentów studiów drugiego stopnia LL.M *International and European Law*. Są to: *Public International Law*, *International Human Rights Law*, *International Biomedical Law*, *Law of International Organizations*, *Introduction to International Law*, *Eu Law and Institutions*, *EU Internal Market*, *Antitrust Law*, *Judicial Protection in the EU*, *International Law of Subsidies*, *Merger Control*, *Human Rights litigation*, *Bioethics*, *Biomedicine and Human Rights*, *International Dispute Settlement*, *International Law Moot Courts*, *Introduction to EU Competition Law*, *EU External Relations*, *Current Problems of International Law*, *Institutional Law of the European Union*, *International Regional Cooperation*, *Law of the United Nations*, *Diplomatic and Consular Law*, *International Civil Service*.

W katedrze działają też trzy szkoły prawa obcego: Szkoła Prawa Francuskiego, której dyrektorem jest dr Agnieszka Frąckowiak-Adamska, Szkoła Prawa Hiszpańskiego, którą kieruje dr Justyna Bazylińska-Nagler oraz Szkoła Prawa Austriackiego kierowana przez dr. hab. Bartłomieja Krzana. W 1992 roku profesor Krzysztof Wójtowicz zorganizował międzywydziałowe Studium Wiedzy o Europie, przekształcone w roku 1994 w Studium Prawa i Gospodarki Unii Europejskiej. Od chwili powstania studium był jego kierownikiem i do roku 2007 prowadził wykłady na temat systemu prawa Unii Europejskiej oraz ochrony praw człowieka. W wyniku postępowania konkursowego powyższa działalność dydaktyczna została wsparta przez Komisję Europejską w ramach programów Unii Europejskiej, najpierw jako *European Module*, a następnie jako *Permanent Course*. Przez kilka lat na wydziale funkcjonował też dwuletni kurs *Diploma in an introduction to English Law and the Law of the European Union*, którego koordynatorem była dr Adriana Kalicka-Mikołajczyk.

Katedra ma swój wkład również w nauczanie podyplomowe. Twórcą i kierownikiem Studiów Podyplomowych Prawa Medycznego i Bioetyki, prowadzonych we współpracy z Wydziałem Kształcenia Podyplomowego Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, jest dr Agata Wnukiewicz-Kozłowska. Pracownicy katedry prowadzą zaś zajęcia w ramach kilkunastu studiów podyplomowych uruchomionych na wydziale.

Współtwórcą, wraz z profesorem Jerzym Supernatem, koncepcji i szczegółowego programu specjalności *Administration in International Organizations* jako anglojęzycznych studiów magisterskich prowadzonych na kierunku Administracja na naszym wydziale jest dr hab. Bartłomiej Krzan. Natomiast prawie wszyscy pracownicy katedry w ramach tych studiów prowadzą wykłady, ćwiczenia i seminaria. Staraniem profesora Artura Kozłowskiego przy udziale dr. Jakuba Kociubińskiego powstały i działają na wydziale studia LLB *International and European Law*, tu również aktywnością dydaktyczną wykazują się członkowie katedry. Obecnie zakończone zostały prace nad studiami drugiego stopnia LLM *International and European Law*, prowadzone przez profesora Artura Kozłowskiego i dr. Jakuba Kociubińskiego oraz profesora Łukasza Machaja z Katedry Doktryn Politycznych i Prawnych.

Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego aktywnie uczestniczy też w programie Erasmus adresowanym zarówno do studentów, jak i wykładowców. Studentom przybywającym do Wrocławia oferujemy liczne wykłady w języku angielskim, a w ramach wymiany wykładowców prezentujemy wyniki naszych badań studentom europejskich uczelni.

Przez kilka lat katedra brała też udział w międzynarodowym przedsięwzięciu dydaktycznym. Był to projekt *Joint Master Degree in International Public Law*, prowadzony we współpracy z Uniwersytetem w Gandawie (Belgia), Uniwersyteciem Michała Römera w Wilnie (Litwa).

Pracownicy katedry prowadzą też działalność dydaktyczną i popularyzatorską zarówno w strukturach uniwersyteckich, jak i poza nimi. Udział w szkoleniach z zakresu prawa Unii Europejskiej jako wykładowcy brali prawie wszyscy członkowie zespołu, ale najbardziej aktywny jest w tej dziedzinie dr hab. Aleksander Cieśliński. Prowadzi szkolenia z różnych dziedzin prawa Unii Europejskiej dla radców prawnych, sędziów oraz przedstawicieli innych zawodów prawniczych, łącznie z aplikantami. Wykłady i szkolenia dla środowiska lekarskiego prowadzi zaś we współpracy z Dolnośląską oraz Śląską Izbą Lekarską dr Agata Wnukiewicz-Kozłowska, która jest też od kilku edycji stałym uczestnikiem Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, podczas którego popularyzuje tematykę praw człowieka wobec nowych technologii medycznych.

2.3. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA

Praca na Uniwersytecie wymaga też wysiłku organizacyjnego. Zespół katedry nie uchyla się od tego obowiązku. Przejawem tego typu działalności było ustanowienie i funkcjonowanie w latach 1995–2001 Centrum Integracji Europejskiej im. Konrada Adenauera przy WPAiE UWr kierowane przez profesora Jana Kolasę, a administrowane przez dr. Macieja Lisa i prof. Barbarę Mielnik. Instytucja ta, wspierana przez Fundację Konrada Adenauera, zorganizowała liczne konferencje i seminaria naukowe poświęcone problematyce integracji europejskiej, w szczególności w ramach Unii Europejskiej. Wyposażyła też solidnie katedralną bibliotekę, której kustoszem był dr Wojciech Kilarski, co przyczyniło się do wzbogacenia treści głoszonych wykładów i prowadzonych ćwiczeń oraz ułatwiło pracę naukową, zważywszy, że w okresie działalności Centrum fachowa obcojęzyczna literatura nie była tak łatwo dostępna.

Z zainteresowań i prac członków katedry wyłoniły się jeszcze inne struktury. W związku z projektami badawczymi kierowanymi przez profesor Dagmarę Kornobis-Romanowską przy Uniwersytecie Wrocławskim zostało powołane decyzją Komisji Europejskiej na lata 2014–2017 Centrum Doskonałości Jeana Monneta (Center of Excellence of Jean Monnet — CEJM), którego bazą jest Katedra Jeana Monneta działająca od 2010 roku przy Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego. Centrum to jest częścią i najwyższym stopniem programu *Jean Monnet*, zapoczątkowanego w 1989 roku i mającego na celu stymulowanie nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów nad integracją europejską na poziomie instytucji szkolnictwa wyższego nie tylko w ramach Unii Europejskiej, ale także globalnie, w państwach spoza UE¹⁷. Dyrektorem Centrum jest profesor Dagmara Kornobis-Romanowska. Nowo powstała jednostka jest trzecim tego typu przedsięwzięciem w Polsce, obok Centrum Doskonałości Jeana Monneta ustanowio-

¹⁷ Informacja zaczerpnięta ze strony internetowej Centrum Doskonałości Jeana Monneta: <http://cejm.uni.wroc.pl/>.

nego w 2006 roku przy Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie¹⁸, Centrum Doskonałości Jeana Monneta przy Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim¹⁹ oraz Centrum Doskonałości Jeana Monneta przy Katedrze Europeistyki Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu²⁰. O istocie tego rodzaju ośrodków trafnie wypowiedział się we wstępie do opracowania przygotowanego przez Dyрекcję Generalną ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej w 2008 roku Jan Figel — członek KE odpowiedzialny za sprawy edukacji, szkolenia, kultury i młodzieży: „Program *Jean Monnet*, który jest obecny w 60 krajach na 5 kontynentach i dociera co roku do 250 tys. studentów, jest zasadniczym czynnikiem budowania wiedzy o integracji europejskiej i jej świadomości wśród przyszłych pokoleń, zarówno w Unii Europejskiej, jak i poza jej granicami. [...] Także z punktu widzenia polityków europejskich sieć *Jean Monnet* wykazuje swoją użyteczność jako rezerwuuar niezależnych, czasem krytycznych analiz i ekspertyz przedstawianych podczas obrad dorocznych konferencji i grup tematycznych”²¹.

Od 20 czerwca 2013 roku funkcjonuje też, jako struktura wydziałowa, Interdyscyplinarna Pracownia Prawa Medycznego i Bioetyki powołana do życia zarządzeniem Rektora UW r Nr 106/2013. Jednostka ta, kierowana przez dr Agatę Wnukiewicz-Kozłowską, skupia w charakterze współpracowników osoby zatrudnione na wydziale lub uczestniczące w studiach doktoranckich, które zadeklarowały zainteresowania naukowe w tej dziedzinie i chęć współdziałania. Przedmiotem prac i celem funkcjonowania pracowni są badania naukowe, dydaktyka, popularyzacja nauki oraz współpraca z podmiotami zewnętrznymi w dziedzinie prawa medycznego i bioetyki.

Uznaną tradycją katedry jest też służba jej członków dla uniwersytetu i wydziału w charakterze przedstawicieli społeczności akademickiej we władzach uczelni. Spośród pracowników katedry zaszczytne funkcje piastowali: profesor Stanisław Hubert jako dziekan Wydziału Prawa od 7 listopada do 1 grudnia 1959 roku, profesor Krzysztof Wójtowicz jako prorektor ds. badań naukowych i współpracy z zagranicą w latach 2002–2005 oraz profesor Artur Kozłowski w charakterze prodziekana ds. kształcenia w kadencji 2013–2016. Dr hab. Bartłomiej Krzan pełni zaś funkcję koordynatora wydziałowego programu Erasmus.

W części odnoszącej się do działalności organizacyjnej katedry nie można nie wspomnieć o wspierających nas osobach pełniących funkcje sekretarskie lub administracyjne. Wielokrotnie pomagał nam odnaleźć się w trudnej biurokra-

¹⁸ Informacja ze strony: <http://www.keig.uek.krakow.pl/index.php?menuID=81&pid=6&sid=0> (dostęp: 30.04.2015).

¹⁹ Informacja ze strony: <http://cde.uwm.edu.pl/monnet/info/index.html> (dostęp: 30.04.2015).

²⁰ Informacja ze strony: <http://euro.ue.poznan.pl/en/content/jean-monnet-centre-excellence> (dostęp: 30.04.2015).

²¹ *Jean Monnet: Historie sukcesu — Europa na rzecz uczenia się przez całe życie*, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg 2008, http://innowacje.dolnyslask.pl/zalaczniki/070_europa_nauka.pdf (dostęp: 30.04.2015).

tycznej rzeczywistości nieodżałowanej pamięci pan Jan Kmiciewicz, dla którego meandry uniwersyteckich procedur nie stanowiły żadnych trudności. Przez wiele lat sekretariat naszej i jeszcze trzech innych katedr prowadziła pani Barbara Klimczak, niestrudzenie pomagając nam w uporządkowaniu trudnych kwestii formalnych i nie szczędząc też ciepłego uśmiechu i życzliwego zainteresowania. Od kilku lat, po jej przejściu na emeryturę, obsługę sekretariatu prowadzi pani Joanna Baranowska-Jamrozik, dzięki której jesteśmy w stanie podołać wszelkim niezbędnym formalnościom i nie przepaść z kretesem w biurokratycznych wymogach. To niełatwe zadanie przypilnowania umysłów skupionych na nauce w przyziemnych kwestiach codziennych pani Joanna wykonuje umiejętnie i z wyrozumiałością.

3. KATEDRA JAKO ZESPÓŁ

Kontynuując tradycje przejęte od naszych Mistrzów, naszą pracę, zainteresowania, badania, przedsięwzięcia i wzajemne relacje realizujemy zgodnie z przyjętym mottem katedry, które brzmi: *Horizontes extenses, mentes aperta* (szerokie horyzonty, otwarte umysły). Staramy się również o utrzymanie dobrej, inspirującej atmosfery. Charakterystyczne dla naszej katedry są posiedzenia naukowe, podczas których niejednokrotnie ścierają się zwolennicy bardzo różnych poglądów, pamiętając zawsze o kulturze dyskusji. Do anegdot przeszedł już na przykład spór doktrynalny: czy Unia Europejska to rzeczywiście *novum*, czy *continnum* rzeczy znanych prawu międzynarodowemu.

Absolutnym fenomenem w naszym zespole są trzy rodziny, które powstały spośród członków katedry i, co ważne, zaszczepiają też ideę pracy twórczej młodszemu pokoleniu, nie oddzielając naszego „dziecięcego dorobku” od wysiłków naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych. W tym zakresie też możemy przytoczyć dykteryjkę, jak to jedno z dzieci — wtedy mniej więcej 3-letnie — zapytane: „Kto jest ojcem prawa międzynarodowego?”, a uczone, że chodzi przecież o Grocjusza, odpowiedziało bez chwili wahania: „Profesor Kolasa”. Mamy więc swoje autorytety, których mądrość i doświadczenie towarzyszą nam nie tylko w życiu naukowym, ale również codziennym, przenikając te dwa światy.

Tradycją w katedrze są uroczyste posiedzenia z okazji świąt, ważnych rocznic lub sukcesów pracowników. Nieodżałowanym uczestnikiem tych spotkań był pan dr Jacenty Śladkowski, któremu w znajomości anegdot środowiskowych i formułowaniu niezwykle trafnych charakterystyk poszczególnych osób oraz umiejętności konkludowania różnych sytuacji i wydarzeń nikt już nie jest w stanie dorównać. Nikt też nie potrafi, tak jak czynił to niedawno zmarły pan dr Maciej Lis, wyrazić pragnień i życzeń każdego z nas, motywując do działania i wprowadzając serdeczną atmosferę podczas pracy oraz spotkań towarzyskich.

Od niespełna dwóch miesięcy nie ma w naszym zespole nestora polskiej nauki prawa międzynarodowego pana profesora Karola Wolfkego, który swoją prawą i niezwykle skromną postawą dawał nam przykład bycia prawdziwym uczonym, skupionym na nauce i pracy, ale równocześnie pogodnie i otwarcie nastawionym do młodszych kolegów głodnych wiedzy, doświadczenia i życzliwej porady. Pierwotnie planowane w 100-lecie urodzin Profesora spotkanie naukowe przedstawicieli nauki prawa międzynarodowego „Wybrane problemy międzynarodowego prawa zwyczajowego”, odbyło się teraz jako seminarium poświęcone Jego pamięci w dniach 17–18 czerwca 2015 roku. Udział w tym wydarzeniu wzięli uczniowie i współpracownicy pana profesora oraz uznani polscy internacjoniści, między innymi prof. Jan Kolasa, prof. Genowefa Grabowska, prof. Anna Wyrzumska, prof. Władysław Czapliński, prof. Jerzy Menkes i prof. Cezary Mik. Nie zabrakło również rodziny pana profesora. Swoją obecnością i osobistymi wspomnieniami o znamienitym ojcu zaszczyliła nas córka profesora — sędzia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu pani Beata Wolfke-Kobzar.

4. PERSPEKTYWY

Nie jest łatwo przewidzieć, w jakim dokładnie kierunku rozwinię się działalność Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego. Wyzwania codzienności i zmian prawnych tworzą bowiem interesującą mieszankę zadań, na które nasza jednostka i skupiona w niej grupa ludzi będzie z pewnością starała się odpowiedzieć i wykonać je rzetelnie i sumiennie, jak czynili to nasi Mistrzowie. Z całą pewnością i bez fałszywej skromności uprawniona jest konkluzja, zgodnie z którą zespół jest dobrze i profesjonalnie przygotowany do badania i nauczania problemów współczesnego prawa międzynarodowego i europejskiego oraz dziedzin pokrewnych lub powiązanych z podstawowymi. Potwierdzają tę tezę liczne osiągnięcia indywidualne i zespołowe oraz wysoka pozycja naszej katedry jako liczącej się i znaczącej wśród jednostek innych uczelni w kraju i Europie. Ten stan rzeczy osiągnęliśmy dzięki znakomitym znawcom prawa międzynarodowego, którzy zapoczątkowali, a następnie kontynuowali powojenną historię katedry i pozostają naszymi autorytetami. Nie bez znaczenia jest też wkład młodszego pokolenia, któremu przyświeca idea szacunku dla dokonań poprzedników i imperatyw utrzymania dotychczasowego poziomu z poszanowaniem tradycji i nieustającym dążeniem do doskonałości.

THE DEPARTMENT OF PUBLIC INTERNATIONAL
AND EUROPEAN LAW (1946–2015)

Summary

The Department of Public International Law, after the Second World War was founded at the University of Wrocław in 1946. As the first head of this unit was appointed Prof. Stanisław Hubert, the former professor of the Jan Kazimierz University in Lviv. The Wrocław school of international law was grounded and developed by the team of four scientists and academic teachers: Stanisław Hubert, Karol Wolfke, Jan Kolasa and Kazimierz Kocot. In the 1990s the unit was changed into the Department of Public International and European Law as a consequence of the increasing role of the European Community law within the domain of international relations. At the moment the Department is headed by Prof. Krzysztof Wójtowicz. The team is now composed of 12 researchers and associated PhD students. To the main fields of interests of the Department belong issues of sources of international law, law of the treaties, international jurisprudence, institutional and material law of the EU, external relations in the EU, law of international organizations, international criminal law as well as international biomedical law.